

Yttrande över SOU 2015:103 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m.

Sammanfattande synpunkter och ställningstagande

Ett tydligt rättsligt skydd för alla transpersoner i hets- och hatbrottslagstiftningen har saknats och länge efterlysts av trans- och hbtq-rörelsen i Sverige. RFSL Ungdom välkomnar därför utredningens förslag. Att detta glapp i transpersoners rättigheter slutligen åtgärdas är nödvändigt.

RFSL Ungdom anser att utredaren synnerligen noggrant kartlagt vilka behov av konsekvensändringar i nuvarande lagar och författningar som föreligger. Utredaren föreslår motsvarande ändringar som vi är positiva till. Det är fördelaktigt att Sverige får ett enhetligare språkbruk när det gäller juridiska termer i och med användandet av begreppen könsidentitet, könsuttryck samt transperson och utmönstrar stigmatiserande begrepp och språk.

RFSL Ungdom välkomnar även utredningens förslag till förändring av Diskrimineringslagens ordalydelse så att begreppet "könsöverskridande identitet" ändras till könsidentitet och att begreppet "könsöverskridande uttryck" ändras till könsuttryck.

Slutligen delar RFSL Ungdom utredarens och Regeringens uppfattning att det är hög tid utmönstra uttrycken "ras" och "rasmässig" vilka är stigmatiserande, saknar evidens i sammanhanget och inte bör ha en plats i en modern lagstiftning. Däremot håller vi med utredaren om att det kan vara viktigt att lagtext speglar att det finns fördomar om ras som är högst levande idag, och då är formuleringar som de föreslagna ändringarna i t. ex utlänningslagen (2005:716) där formuleringen ras byts ut till "en föreställning om ras" att föredra.

Många transpersoner utsätts för hot, hat och våld, samtidigt som det bland transpersoner som grupp saknas benägenhet att anmäla dessa brott. Att tydligt stärka transpersoners rättigheter i lagtext tror RFSL Ungdom kommer öka benägenheten att transpersoner anmäler brott de utsätts för, och att dessa brott tas på större allvar i samhället.

RFSL Ungdom tillstyrker utredarens förslag till förändring av samtliga lagar och författningar i sin helhet.

Utredarens förslag

1. Utredaren föreslår att könsidentitet och könsuttryck ersätter nuvarande uttryck i Diskrimineringslagen, lagen om Diskrimineringsombudsmannen, skollagen, lagen om uthyrning av arbetskraft samt i sju författningar.

Principiellt innebär förändringen ett tydligare skydd för alla individer från diskriminering utifrån könsidentitet och könsuttryck oavsett hur dessa personer identifierar sig eller iscensätter sitt kön och könsuttryck. Utöver att förändringarna avskaffar den tidigare otydligheten i lagstiftningen utvidgas dessa till att även omfatta cispersoner.

Sett i ett internationellt perspektiv ger förändringen Sverige en lagstiftning på diskrimineringsområdet som nu överensstämmer med lagstiftningen i ett stort antal stater i och utanför EU. Det kommer öka rättssäkerheten för fler än transpersoner, vilket RFSL Ungdom anser är bra.

I de författningar som rör Kulturdepartementets ansvar för ärenden som rör homosexuella- och bisexuella samt transsexuella och personer med könsöverskridande identitet samt statsbidrag till vissa organisationer sker ett förtydligande i och med begreppet transpersoner införs jämte en förklaring som överensstämmer med dagens språkbruk.

Intersexuella räknas nu som transpersoner enligt utredaren, även om många intersexuella inte vill räknas in bland gruppen transpersoner. Samtidigt som RFSL Ungdom kan tycka att det är negativt anser vi att det viktigaste är att även intersexuella personer får stärkt straffrättsligt skydd. Därför tillstyrker vi utredarens förslag, och anser att förarbetet är väl genomtänkt.

Genom att transpersoner ersätter den patologiserande psykiatriska termerna transsexuella och transexuell är ett betydelsefullt steg, inte minst sedan WHO föreslår att begreppen utmönstras ut ur den internationella sjukdomsklassificeringen ICD-10 i den kommande ICD-11. Det förtydligar även att det finns fler transidentiteter än just transsexuella.

Vidare är det positivt att de mycket kritiserade och förvirrande begreppen könsöverskridare och könsöverskridande helt försvinner ur lagtexter och författningar en gång för alla.

2. Utredaren föreslår att transpersoner läggs till den person krets som idag omfattas av bestämmelserna om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 par. BrB, TF och YGL samt bestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap. 9 par. BrB och åtalsregeln avseende förolämpning i 5 kap. 5 par BrB.

De lagregler som idag finns ger ett visst skydd för transpersoner på ett individuellt plan med det saknas ett skydd för transpersoner som grupp. Transpersoner är idag en mycket utsatt grupp, något som tydligt framgår av Folkhälsomyndighetens undersökning.

Utredarens förslag är att bestämmelserna om hets mot folkgrupp även skall omfatta "hat och uttryck för missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på könsidentitet eller könsuttryck". Vi välkomnar att den föreslagna lagregeln ger alla personer som drabbas av denna form av hat och hets än enbart transpersoner rent specifikt.

Utredaren lyfter särskilt den stora omfattning av hat och hets mot transpersoner som sker idag på sociala medier, men framhåller att forskningen idag är bristfällig. Det är RFSL Ungdoms

uppfattning att ytterligare undersökningar och forskning krävs för att belysa omfattningen av den transfobi som drabbar transpersoner såväl som individer och kollektiv.

RFSL Ungdom välkomnar förslaget att transpersoner blir en del av den personkrets som omfattar hetslagstiftningen i likhet med flera andra länder i världen.

3. RFSL Ungdom delar utredarens uppfattning att det finns behov av skydd från olaga diskriminering för transpersoner, trots det relativt ringa antal anmälningar som hittills inkommit till DO sedan den nya Diskrimineringslagen infördes 2009.

Bestämmelsen föreslås utvidgas till att omfatta olaga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck generellt vilket innebär att lagstiftningen skyddar alla människor lika.

4. Att transpersoner utsätts för trakasserier för att deras könsidentitet eller könsuttryck avviker från normen är vanligt inte minst i medier och på nätet. Detta beläggs av Folkhälsomyndighetens utredning. Utredaren konstaterar att antalet ärekränkingsbrott med transfobiska motiv inte är så stort men att mörkertalen sannolikt är stora.

Idag faller inte förolämpningsbrott under allmänt åtal och transpersoner som utsätts för brott är obenäpna att anmäla detta. Det är RFSL Ungdoms uppfattning att förtroendet för polis och rättsvårdande myndigheter är lågt bland många transpersoner liksom rädslan att ånyo utsättas för kränkning, denna gång av polis och domstolar. Utredaren föreslår att lagreglerna om olaga diskriminering och förolämpning även skall omfatta de fall där någon av misstag utsätts för detta.

RFSL Ungdom välkomnar utredarens förslag att förolämpning mot en person med anspelning på könsidentitet och könsuttryck generellt skall falla under allmänt åtal utifrån att detta skulle stärka rättsläget för de personer som drabbas av förolämpning på denna grund.

RFSL Ungdom anser även att det finns stort behov av kunskapshöjande insatser hos myndigheter och instanser inom rättsväsende och vård för att transpersoner ska kunna garanteras ett bra bemötande när de söker hjälp efter att ha blivit utsatta för våld.

5. Straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 par. 7 föreslås få en lydelse där det uttryckligen anges att det är en försvårande omständighet om ett motiv för brottet varit att kränka en person eller en grupp av personer på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

RFSL Ungdom tycker att det är väldigt viktigt att detta sker. Transpersoner är en utsatt grupp i samhället med oerhört hög ohälsa, vilket i mycket beror på den sociala utsatthet som transpersoner lever i. Som grupp upplever transpersoner stor otrygghet. Det finns en ovilja att anmäla kränkningar och våld då en upplever att det ändå inte leder någonvart. Att inkludera könsidentitet och könsuttryck i straffskärpningslagen skulle troligtvis öka transpersoners trygghet.

6. Att begrepp som ras och rasmässig utmönstras ur svensk lagstiftning och ersätts med ett adekvat språk som bygger på vetenskap och evidens är ett viktigt steg som RFSL Ungdom välkomnar.

Att Sverige nu åtgärdar exkluderingen av hets- och hatbrott mot den utsatta gruppen transpersoner i svensk lagstiftning, som i många år påtalats av såväl RFSL Ungdom som en lång rad andra trans-, hbtq- och människorättsorganisationer, är mycket viktigt och välkommet.

Detta ligger utanför utredningens uppdrag, men RFSL Ungdom ser ett kvarvarande problem gällande unga transpersoners straffrättsliga skydd. I Sverige idag går det inte att driva rättsliga processer innan en fyllt 18 år utan målsmans tillåtelse, det enda undantaget är vid brott mot skollagen då åldersgränsen är 16 år. Det ser vi som ett stort problem då många unga personers hbtq-identitet inte godkänns av ens vårdnadshavare.

Det är också ett problem att transpersoner idag omfattas av skollagen, men diskriminering på grund av könsöverskridande ingår inte bland de sorters diskriminering som skolan måste jobba aktivt för att förebygga. RFSL Ungdom anser att det är nödvändigt att det kommer ett tillägg till skollagen i denna fråga, så unga transpersoner kan känna sig tryggare i skolan.

Med det sagt välkomnar vi att utredaren denna gång lagt ett heltäckandeförslag till konsekvensändringar av all lagstiftning och alla författningar som idag berör transpersoner. Det är viktigt att ändringarna utformats på ett sådant sätt att de omfattar samtliga personer som kan komma att utsättas på grund av sin könsidentitet eller könsuttryck.

Frank Berglund
Förbundsordförande